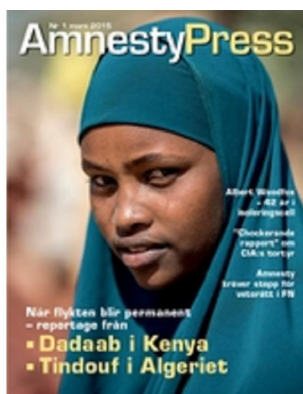

AmnestyPress är ett självständigt forum för info och debatt kring mänskliga rättigheter.

[Senaste numret: #1/2015](#)

Nästa nummer: 12 Jun [Prenumerera!](#)

-
- [.pdf](#)
- [.doc](#)
-
- [Fatta pennan](#)

- [Ettan](#)
- [Reportage](#)
- [Kultur](#)
 - [Samtliga](#)
 -
 - [Böcker](#)
 - [Filmer](#)
 - [Reflektion](#)
 - [Reportage](#)

I höst hålls en Folkets tribunal för Suhartos offer

50 år har gått sedan general Suhartos massaker mot påstådda kommunister i Indonesien. Men ännu har ingen åtalats och ingen har fått upprättelse. I november hålls en Folkets tribunal i Haag och den 10 april offentliggjordes tribunalen med ett internationellt seminarium. Amnesty Press var på plats i Haag.

[reportage](#) | 2015-04-22

Av: Anna Sternfeldt

-
-

En journalist och fotograf pratar med Todung Mulya Lubis under en paus. Foto: Aboeprijadi Santoso

I den vackra kyrkan Nieuwe Kerk (Nya Kyrkan) i Haag har närmare 180 personer samlats den 10 april för att lyssna på experter på mänskliga rättigheter och om massmorden under general Suhartos maktövertagande i Indonesien 1965. När professor Saskia Weiringa öppnar seminariet skräder hon inte orden:

– Straffriheten kring händelserna 1965 är mycket större än den orättvisa att massmördare går fria och att offer och deras familjer är utsatta för ett ständigt stigma, marginalisering, ekonomiskt berövande och maktlöshet. Straffriheten är en social cancer som påverkar hela det indonesiska samhället. För nästan ett halvt sekel sedan mördades uppskattningsvis en miljon människor i samband med general Suhartos maktövertagande i Indonesien, anklagade för att vara medlemmar i Indonesiens kommunistparti PKI, och flera hundra tusen fängslades utan rättegång. Så sent som 1998 fanns enligt [Amnesty International](#) och [Human Rights Watch](#) fortfarande 13 personer kvar i fängelse efter 1965.

Professor Saskia Wieringa. Foto: Aboeprijadi Santoso

Ännu har ingen indonesisk regering velat undersöka vad som egentligen hände och inga offer har fått någon upprättelse. Fortfarande tror många bland allmänheten i Indonesien att PKI och dess associerade var ateister, oerhört grymma, sexuellt perversa och hade som intention att förstöra nationen. Det är den version som lärdes ut i skolorna, som spreds av Suhartos ”Nya Ordning” under de 33 år som han styrde landet.

För att försöka ta itu med kulturen av straffrihet och bryta den onda cirkeln av förnekelse inrättades i mars 2014 en Stiftelse för en Internationell Folkets Tribunal 1965. Idén föddes efter visningen av Joshua Oppenheimers prisbelönta dokumentär ”[The Act of Killing](#)”, som visade förövarnas perspektiv, och som lyfte frågan om 1965 såväl i Indonesien som internationellt.

Stiftelsens syfte är att upprätta en internationell folkdomstol (IPT) där krav kommer att riktas mot den indonesiska staten att erkänna brott mot mänskligheten under Suhartos ledarskap som begåtts av militären och de medborgargarden som denna kontrollerat. Genom olika aktiviteter före och efter Tribunalen, som ska hållas i november i Haag, vill man ge röst åt offren och överlevande från Suhartos massakrer med hopp om att nå någon form av försoning. Med hänsyn till Tribunalens säkerhet kan den inte hållas i Indonesien. Och man har valt Haag för att staden är känd som en symbol för internationell rättvisa.

Saskia Wieringa, professor vid Amsterdams Institut för Social forskning och ordförande för Stiftelsen för

Tribunalen 1965, säger att händelserna fortfarande är omgärdade av tabun och hemlighetsmakeri:

– Allmänheten tror fortfarande på den inmatade propagandabilden och föredrar att inte diskutera den här perioden av landets historia. Det har resulterat i ett socialt tänkande där historiska reflektioner ses som suspekt.

Saskia Wieringa diskuterar rättigheter till sanning, rättvisa, rehabilitering och garantin för att händelser inte ska återupprepas. Hon tar upp om våldet i Indonesien som har en speciell historia och kultur med rötter i den nederländska kolonialmaktens brutalitet och arrogans.

Jan Pronk, tidigare minister i nederländska regeringar. *Foto: Aboeprijadi Santoso*

Jan Pronk, professor emeritus vid det Internationella Institutet för Sociala Studier i Haag och tidigare minister i Nederländernas regering, tar över efter Saskia Wieringa och knyter an till vad hon sagt om våldets rötter. Han ger ett historiskt perspektiv på Nederländernas reaktioner mot brotten mot mänskliga rättigheter i Indonesien och menar att landet behöver påminnas om sina koloniala illdåd. Nederländerna styrde över Indonesien under flera århundranden och först självständighetskriget 1945-1949 blev Indonesien självständighet under ledning av Sukarno.

– Det finns en rädsla att brotten som utfördes under Indonesiens kamp för oberoende ska föras fram i

ljuset vilket kan leda till krav på kompensation och så har vi ju också övergreppen under den koloniala perioden. Men Nederländerna vill inte skada sina ekonomiska intressen, dessa har de alltid prioriterat, anser Jan Pronk som i över 40 år var socialdemokratisk politiker.

Två framstående indonesiska människorättsadvokater, Nurysahbani Katjasungkana och Todung Mulya Lubis, gav en uppdatering av den nuvarande situationen för mänskliga rättigheter i Indonesien.

- Senast nu i februari blev möten, där offer från 1965 skulle diskutera sina möjligheter att få medicinsk hjälp under en ny lag, störda och upplösta av reaktionär milis, berättar Nurysahbani Katjasungkana.

Todung Mulya Lubis och Jan Pronk. Foto: Aboeprijadi Santoso

– Även offentliga visningar av Joshua Oppenheimers uppföljare ”The Look of Silence” har blivit störda. Hoppet att den nya regeringen under president Jokowi skulle ta sig an 1965 års övergrepp har försvunnit, säger Todung Mulya Lubis.

Mycket av det som sägs är ganska nedslående men två talare Gerry van Klinken, professor vid institutionen för Sydostasiens sociala och ekonomiska historia vid Amsterdams universitet, och Martijn Eickhoff, seniorforskare vid NIOD institutet för Krig-, förintelse- och folkmordsstudier i Amsterdam, ger helheten en viss balans. De ger varsin redogörelse av två olika fall där man på lokal nivå hade kunnat nå försoning och visar att det finns hopp om att sådana lösningar är möjliga.

Professor Cees Flinterman, juridisk expert och medlem i FN:s kommitté för mänskliga rättigheter, poängterar den skyldighet Indonesien har med tanke på att de ratificerade ICCPR (FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter) år 2006.

– Men än så länge har Indonesien inte vidtagit åtgärder för att fullfölja sina skyldigheter, speciellt militären kan fortfarande agera ostraffat, och om händelserna 1965 har inga framsteg alls gjorts. IPT kan fylla en viktig roll med att pressa Indonesiens regering att leva upp till sina skyldigheter genom att exponera vad hände.

Målning om händelserna 1965 av den kände indonesiske konstnären Dadang Christanto. Foto: Aboeprijadi Santoso

Det är just det som den kommande tribunalens huvudsakliga funktion handlar om. Att visa omvärlden vad som hände och sätta press på Indonesiens regering. Som Saskia Wieringa säger så kan tribunalen inte garantera någon rättvisa, den är ingen brottsdomstol. Den uppgiften ligger hos den indonesiska staten.

– Men tribunalen blir ett medel att pressa Indonesien att ta sitt ansvar mot offren och deras familjer, och mot hela det indonesiska samhället. Vi måste bryta tystnaden, säger Saskia Wieringa

Anna Sternfeldt

anna@sternfeldt.se

Läs mer om tribunalen på [1965tribunal](#)

Läs mer från Amnesty Press

[Historisk dom: Staten ska betala för massakern 1947 i Rawagedeh i Indonesien](#) (17 september 2011)

[Exdiktatorn Suharto begravd](#) (28 januari 2008)

Läs mer från Amnesty International

[Amnesty International USA statement: Suharto leaves violent legacy](#) (28 februari 2008)

Bakgrund

Efter att Nederländerna 1949 gett upp sitt kolonialstyre över Indonesien utropades självständighet och Sukarno blev landets president. Sukarno hade under den japanska ockupationen under andra världskriget valt att samarbeta med japanerna.

Sukarnos styre utvecklades i mer auktoritär riktning i slutet av 1950-talet samtidigt som Indonesien blev ett viktigt land i den alliansfria rörelsen.

Sukarno införde ett politiskt system där ”en guidad demokrati” skulle balanseras på Nasakom, en förening av de tre dominerande ideologiska riktningarna i landet, nationalism, religion och kommunism.

I början av 1960-talet hamnade Indonesien i konflikt med Nederländerna om Västpapua, som fortfarande var Nederländska Nya Guinea och förbindelserna med Malaysia skärptes kring 1963-1964.

Inrikespolitiskt balanserade Sukarno mellan konservativa delar av militären och muslimska grupper och det mäktiga kommunistpartiet, PKI, som var den största kommunistpartiet i världen utanför östblocket.

PKI byggde också upp ett antal massorganisationer där partiet hade det avgörande inflytandet.

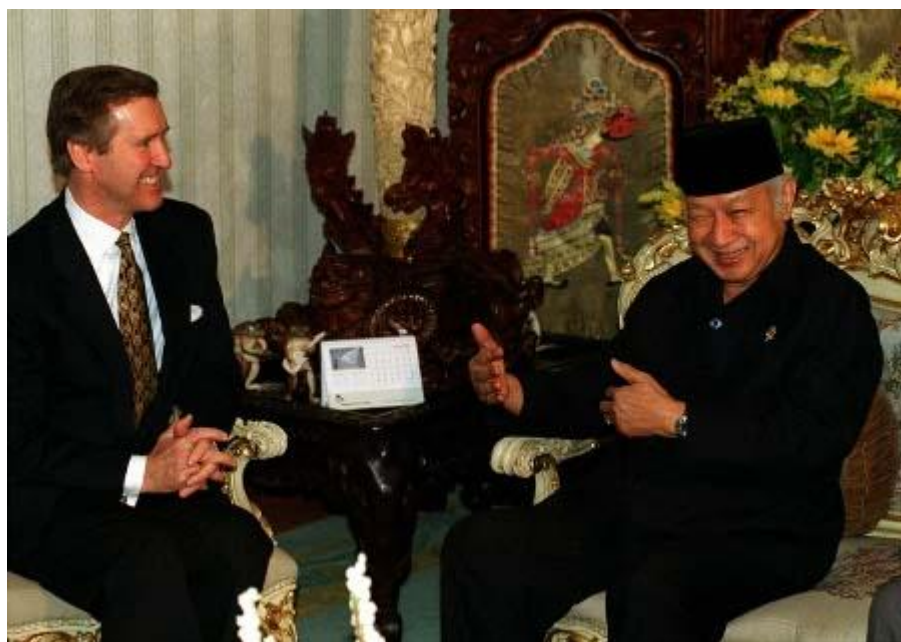
Broschyr för seminariet 10 april. Foto: Aboeprijadi Santoso

När Vietnamkriget skärptes 1964-65 såg USA och Storbritannien med ännu starkare oro på Indonesien och PKI:s starka inflytande. President Sukarno angrep amerikanska och brittiska ekonomiska intressen i landet. Tidigt på morgonen den 1 oktober 1965 mördades sex indonesiska generaler. 30 september-rörelsen med överstelöjtnant Untung i spetsen förklarade att de ville skydda president Sukarno från CIA-stödda generaler som ville störta presidenten. Untung och hans grupp lyckades på några ställen ta makten men general Suharto, som tagit kontrollen över armén, kunde snart slå ner kuppmakarna.

Suharto och militären hävdade att de lyckats stoppa en kupp från PKI. Kommunistpartiet förnekade dock att de varit inblandat i något kupp försök. Militären uppbackade av muslimska och katolska grupper inledde då en klappjakt på PKI-medlemmar och sympatisörer. Under de kommande månaderna mördades hundratusentals människor. De vanligaste uppskattningarna av antalet mördade brukar ligga mellan minst en halv miljon upp till över en miljon.

Både USA och Storbritannien gav stöd till Suhartos regim. Omfattningen av brittiskt och amerikanskt samarbete med militären när massmorden pågick är fortfarande omdebatterad. I USA var [Robert F Kennedy](#), som mördades när han 1968 ställde upp för att bli nominerad som presidentkandidat för demokraterna, en av få röster som fördömde massmorden i Indonesien och i januari 1966 sade han:

– Vi har höjt våra röster mot den omänskliga slakt som nazisterna och kommunisterna gjort sig skyldiga till. Men kommer vi att protestera också mot den omänskliga slakten i Indonesien där över 100 000 påstådda kommunister har varit, inte förövare utan, offer?

USA:s försvarsminister William Cohen besöker Suharto i Jakarta den 14 januari 1998. Foto: R. D. Ward, US Department of Defense

Suharto tvingades avgå 1998 omfattande protester men ingen uppgörelse har gjorts i Indonesien med det som hände 1965-66. Den officiella bilden har handlat om att Suharto räddade Indonesien undan ett kommunistiskt kuppförslag och att massmorden var motiverade. Först under senare år har [diskussioner börjat föras i Indonesien](#) om vad som verkligen hände under massmorden och de kommande årtiondena när folk hölls fängslade och berövades en rad rättigheter då de anklagades för att ha tillhört PKI eller dess massorganisationer.

När Suharto avled år 2008 påpekade författaren och journalisten [John Pilger i en artikel](#) i The Guardian att den indonesiske diktatorn under årtionden blev en nära allierad till USA, Storbritannien och Australien.

Ulf B Andersson

[reportage](#) | 2015-04-22 •

Av: Anna Sternfeldt •

Sök i AmnestyPress

[Folkmordet är det hetaste ämnet i Turkiet just nu, men de styrande vill fortfarande inte säga ordet.](#)

Mer inom reportage

• [reportage](#) | 2014-09-15

[Bahrain: "Jag tror jag snart åker tillbaka i fängelse" – frigivne samvetsfången Nabeel Rajab på Sverigebesök](#)

• [reportage](#) | 2014-04-23